СЛОВО З НАГОДИ ДНЯ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ

✠ Віктор БЕДЬ,
єпископ Мукачівський і Карпатський
Православної Церкви України,
голова Всеукраїнського товариства борців за незалежність України,
народний депутат України першого скликання

м. Ужгород,

21 листопада 2025 року

Дорогі співвітчизники українці!

Возлюбленні у Господі братти і сестри!

Героїчні наші українські воїни-захисники!

Сьогодні, у День Гідності та Свободи, ми згадуємо не лише події Майданів. Ми згадуємо тривалу, жертовну й незламну боротьбу української нації за свободу і гідність, яка охоплює не тільки новітню добу кінця ХХ — початку ХХІ століть, але й спирається на вікову тяглість визвольних змагань українського народу.

Це боротьба, що єднає кілька поколінь — від повстанців і правозахисників, дисидентів і студентів до сучасних Захисників і Захисниць України, які сьогодні на російсько-українському фронті обстоюють нашу національну, державну й духовну незалежність.

Це боротьба, в якій проявляється нездоланний дух української нації, її вірність свободі та готовність захищати правду, справедливість і власну державу за будь-яку ціну.

Тяглість української національно-визвольної боротьби кінця 1980-х рр. ХХ ст. — початку ХХІ ст.

Тяглість української національно-визвольної боротьби кінця 1980-х рр. ХХ століття — початку ХХІ століття засвідчує, що свобода нашого народу не постала раптово. Вона була виборена послідовно й жертовно — через низку історичних подій, які стали фундаментом сучасної української державності та водночас були закономірним продовженням попередніх визвольних змагань української нації за свою національну і державну незалежність протягом XVIII—XX століть.

Саме в цей визначальний період уже новітньої доби — від правозахисного руху та громадянського пробудження до відродження духовного життя і становлення організованої політичної опозиції — формувалася нова українська політична й духовна свідомість. Саме вона привела до відновлення Незалежності України у 1991 році, а згодом визначила здатність української нації боронити свою свободу і незалежність у ХХІ столітті.

Суспільні процеси кінця 1980-х — початку 1990-х рр. стали вихідною точкою для всіх наступних етапів новітньої історії боротьби: створення Української Гельсінської Спілки, утворення Народного Руху України, проведення перших демократичних виборів 1990 року,

Третього відродження УАПЦ, Революції на граніті, а згодом — Помаранчевої революції 2004 року, Революції Гідності 2013–2014 рр. та сучасної російсько-української війни, що триває й нині.

Створення Української Гельсінської Спілки (1988): початок відкритого правозахисного руху нової доби

Важливою подією, що передувала всім подальшим національно-визвольним зрушенням, стало створення Української Гельсінської Спілки (УГС). Її народження ознаменував установний багатотисячний мітинг 7 липня 1988 року у Львові, який зібрав, за тодішніми оцінками, близько 50 000 учасників біля пам'ятника Іванові Франку.

УГС стала першою легальною загальноукраїнською організацією, що відкрито поставила питання:

- прав людини в умовах пануючого московського комуністично-радянського тоталітарного режиму;
- відновлення національної гідності української нації;
- повернення історичної пам'яті та свободи української культури;
- права України на державну незалежність, гарантовану Гельсінським Заключним актом.

Створення Української Гельсінської Спілки стало поворотним моментом, коли український правозахисний рух уперше вийшов із підпілля і перетворився на масовий громадський спротив. Саме УГС заклала основи політичної активізації суспільства наприкінці 1980-х років, сприяла пробудженню національної свідомості та стала важливою передумовою:

- виникнення Народного Руху України (1989);
- перших демократичних виборів (1990);
- Революції на граніті (1990);
- і, врешті, відновлення державної незалежності України 24 серпня 1991 року.

Створення Народного Руху України — початок великого національного відродження новітньої доби

Створення Народного Руху України 8–10 вересня 1989 року (Установчий з'їзд у Києві) стало переломним моментом у відродженні українського національного та громадсько-політичного життя.

Саме Рух став тим духовно-національним стрижнем, який пробудив суспільство після десятиліть московського комуністично-радянського гніту в ХХ ст., сприяв формуванню масового антикомуністичного спротиву, об'єднав навколо себе патріотичні сили й став справжнім локомотивом українського відродження наприкінці ХХ століття.

Від моменту свого створення Народний Рух України:

- відкрив суспільству правду про національну історію та духовні витоки;
- повернув українцям відчуття власної гідності та суб'єктності;

- став організаційним ядром для майбутніх демократичних змін;
- підготував ґрунт для виборів 1990 року, які стали першим реальним проривом до відновлення незалежності;
- сформував першу в історії Української РСР потужну парламентську демократичну опозицію.

Таким чином, створення Народного Руху України стало не випадковим епізодом, а закономірним початком нового етапу тяглої української національно-визвольної боротьби, що привів Україну до Акта проголошення незалежності 24 серпня 1991 року та визначив подальший шлях державотворення.

Перші демократичні вибори весни 1990 року — політичний прорив до Незалежності

Одним із ключових етапів відродження української державності стали перші демократичні вибори весни 1990 року. Після десятиліть московської комуністично-радянської окупації українці вперше отримали можливість вільно обрати до Верховної Ради Української РСР та місцевих рад своїх представників — носіїв демократичних, національних та державницьких ідей.

Ці вибори стали можливими завдяки величезній, наполегливій і жертовній організаційній праці опозиційного Народного Руху України, який мобілізував суспільство на духовне і політичне пробудження.

Саме результати цих виборів дали змогу сформувати в Українському парламенті опозиційну фракцію «Народна Рада», а в її складі — антикомуністичну Радикальну фракцію під проводом В’ячеслава Чорновола. Це був перший справжній демократичний прорив у бік державної незалежності.

Вибори 1990 року повернули українському суспільству відчуття сили, власної гідності, політичної суб’єктності та відповідальності за майбутнє, заклавши фундамент для історичного Акта відновлення Незалежності України 24 серпня 1991 року.

Третє відродження Української Автокефальної Православної Церкви — духовний стрижень визвольної боротьби найновішої доби

У контексті всієї тяглості української свободи та національно-визвольної боротьби кінця XX – початку XXI століть надзвичайно вагомим стало Третє відродження діяльності Української Автокефальної Православної Церкви та обрання 5–6 червня 1990 року у Києві Патріарха Київського і всієї України, Святішого Мстислава Скрипника — духовного символу тяглості боротьби за незалежну Україну.

Українська Автокефальна Православна Церква розпочала свою боротьбу за автокефалію ще у квітні 1917 року, в добу УНР, коли духовне й національне відродження українського народу стало невід’ємним чинником державотворення.

Далі УАПЦ пройшла тернистий шлях переслідувань, розстрілів, ліквідацій та заборон з боку московського комуністично-радянського окупаційного режиму Союзу РСР, але ніколи не втратила свого покликання зберегти духовну свободу українців.

У червні 1990 року Церква була втретє відроджена в Україні — як духовна опора народу у час його політичного пробудження.

Це відродження стало не лише церковною подією, але й частиною загальнонаціонального руху за свободу і незалженість, адже духовна ідентичність є основою національної гідності.

Плід цієї незламної боротьби, посвідченої десятиліттями випробувань, настав у наш час:

15 грудня 2018 року — на Об'єднавчому Всеукраїнському Православному Помісному Соборі, який відбувся у святій Софії Київській, було об'єднано Українську Автокефальну Православну Церкву, Українську Православну Церкву Київського Патріархату та частину українських православних громад, що раніше перебували в юрисдикції УПЦ Московського патріархату;

5–6 січня 2019 року Православна Церква України отримала від Вселенського патріархату Томос про автокефалію, тобто канонічне визнання своєї незалежності.

Це стало актом духовної незалежності України, рівноцінним за своїм значенням відновленню державної незалежності 24 серпня 1991 року, адже нація не може бути вільною політично, якщо вона поневолена духовно.

Саме тому постання Помісної Автокефальної Православної Церкви України — це не просто церковна подія. Це — кульмінація столітньої боротьби українського народу за свободу, гідність і право мати свою рідну, незалежну, помісну Церкву — таку ж автокефальну (незалежну), яку з ласки Божої мають і інші вільні народи світу.

І це також входить у систему тих цінностей, які ми сьогодні вшановуємо у День Гідності та Свободи.

Революція на граніті

Революцією на граніті — 2–17 жовтня 1990 року — стала новою сторінкою тяглості української національно-визвольної боротьби. Саме тоді українська студентська молодь, ризикуючи життям, здоров'ям і свободою, вийшла на масове голодування за право України бути вільною, демократичною та незалежною від московського комуністично-радянського тоталітарного центру.

Цей протест став першою великою національною ненасильницькою акцією сучасної доби, яка об'єднала студентів, інтелігенцію, духовенство та широку громадськість.

Революція на граніті остаточно зламала стару московську імперську систему страху, продемонструвала готовність молодого покоління українців брати відповідальність за майбутнє України та заклала фундамент для падіння комуністично-радянського тоталітарного режиму.

Помаранчева революція та Революція Гідності: два повстання за Правду і Свободу

Помаранчева революція 2004 року стала наступним етапом у тяглій боротьбі українського народу за гідність та право на чесні вибори. Це був масовий мирний спротив:

- фальсифікації волевиявлення народу;
- приниженню людської та національної гідності;
- спробам повернути Україну в пострадянську авторитарну темряву.

Помаранчева революція довела, що українці більше не дозволять зневажати свій голос, свою свободу та майбутнє країни. Вона повернула народові почуття суб'єктності й показала, що мирна мобілізація мільйонів здатна змінити хід історії.

Революція Гідності 2013–2014 років стала ще глибшим і трагічнішим етапом цієї боротьби. Коли влада вдалася до насилля, диктатури та відвертої зради європейського шляху України, народ повстав у захисті:

- гідності;
- свободи;
- справедливості;
- права на європейське майбутнє.

Революція Гідності перетворилася на всенародне повстання проти узурпації влади й російсько-імперського реваншу. Ціна цього повстання — життя Героїв Небесної Сотні, які стали символом жертовної любові до України.

Революція Гідності стала точкою неповернення: український народ остаточно відкинув диктатуру, а спроба Кремля повернути Україну під свій контроль переросла в широкомасштабну російсько-українську війну, яка триває й сьогодні.

Російсько-українська війна 2014–2025 рр. — вирішальний етап сучасної боротьби за свободу

Кульмінацією новітньої української боротьби за свободу і незалежність стала російсько-українська війна 2014–2025 років, яка триває й нині. Вона стала відкритим проявом багатовікової російської імперської агресії, спрямованої проти української державності, духовності та самої ідентичності нашої української нації.

Після Революції Гідності та повалення диктатури Російська Федерація вже у лютому 2014 року розпочала війну проти України — незаконно окупувавши Крим, а з квітня 2014 року розпаливши збройний конфлікт і терористичні дії на Донбасі, що згодом переросли у повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року.

Ця війна стала найбільшим випробуванням для українського народу з часів Другої світової війни, а масштаби злочинів та руйнувань, вчинених російською армією, засвідчили справжній рашистський характер агресора.

У цій війні українці проявили незламність, яку не могли передбачити вороги: воїни Збройних сил України, добровольці, волонтери, медики, капелани, мільйони громадян, які стали плечем один одному.

Саме у цій боротьбі утверджується справжня гідність українського народу, який не віддає безбожному ворогу свою землю, свободу, мову, історію та віру.

Україна не просто бореться за свою державність — вона захищає цивілізаційні цінності свободи, стоячи на передовій оборони всієї демократичної Європи.

Російсько-українська війна стала логічним завершенням і продовженням усіх попередніх етапів українського національно-визвольних змагань.

Те, що не вдалося численним ворогам та їх імперіям у XVIII, XIX і XX століттях у їхніх спробах знищити українську націю, — не вдасться і нині, у XXI столітті, і не вдасться ніколи.

Україна вистоїть і переможе!

Сенс і спадкоємність української боротьби за свободу і гідність

Усі вищезазначені події — ланцюг однієї великої української національно-визвольної боротьби, у якій кожне покоління українців ставало на захист Гідності, Свободи та Правди.

У добу великої російсько-української війни (2014 – 2025) значення цього дня стає ще глибшим

Сьогодні, коли Україна веде визвольну війну проти безбожного російського агресора, ми бачимо, що всі попередні десятиліття були підготовкою до цього випробування.

Російська імперія — у всіх своїх формах — століттями намагалася знищити українську свободу і незалежність, Церкву, культуру, історію, мову та саме існування нашого народу.

Сьогодні її духовно й морально збанкрутіле московське безбожне керівництво знову веде війну проти Божого дару свободи, намагаючись поневолити Україну.

Але наш український народ стоїть. І стоятиме.

Тому День Гідності та Свободи — не лише згадка минулого.

Це обітниця майбутнього:

- бути вірними Правді;
- зберігати духовну стійкість;
- зміцнювати національну і духовну єдність української нації;
- не прийняти жодної форми зла, імперської лжі чи насильства;
- боротися за Україну до перемоги.

Вшанування

Доземний уклін Героям Небесної Сотні.

Доземний уклін Захисникам і Захисницям України.

Доземний уклін усім, хто в різні роки новітньої доби — у 1989, 1990, 2004, 2013–2014, 2014 - 2025 і сьогодні — став на сторону Свободи, Незалежності і Незламності України.

Гідність — це велич серця й духу, що не кориться неправді.

Свобода — це вірність Богові, Нації, Державі та сумлінню.

Молитва і благословення

Молімося за Перемогу нашої Держави. Молімося за справедливий мир, за наших українських воїнів, за всіх, хто віддав життя за українську свободу і незалежність. Молімося, щоб Господь зберіг наш український народ у взаємній любові, силі, мудрості, духовній стійкості та національній єдності.

З Днем Гідності та Свободи, дорогі співвітчизники українці!

Нехай Господь Бог благословить нашу Україну та кожного, хто бореться за її свободу і незалежність!

Слава Україні! Героям Слава!

Слава нашому незламному і високодуховному українському народові!